

PRIRUČNIK ZA POKRETANJE I VOĐENJE BIZNISA

Ovaj projekat je podržan od Vlade
Švicarske kroz aktivnosti projekta MarketMakers.

Implementirano od:

Obavljanje djelatnost je više od poslovne ideje. Na tržištu, poduzetniku se nameće obaveza poznavanja pravnog okvira i poreskih zahtjeva, kako bi njegova poslovna ideja mogla opstati.

Poduzetništvo u najširem smislu podrazumijeva samostalno obavljanje djelatnosti. Za razliku od nesamostalnog rada koji podrazumijeva, najjednostavnije rečeno, rad za drugog, odnosno obavljanje djelatnosti na osnovu ugovora o radu za plaću – samostalna djelatnost podrazumijeva samostalno obavljanje djelatnosti na tržištu radi ostvarivanja profita. Modaliteti obavljanja djelatnosti mogu biti različiti – tradicionalni kroz osnivanje privrednih društava, ili bazirani na djelovanju kao fizičko lice.

Moderno poslovanje je mnogo više od tradicionalnih korporacija i kompanija, te se i sama definicija poduzetništva svakodnevno nadograđuje.

Freelanceri, hobisti, poduzetnici, e-commerce, društveni mediji kao kanali prodaje....svi ovi elementi su sveprisutni na modernom tržištu, i ponekad je izazov adekvatno ih smjestiti u postojeći pravni okvir.

Predmetna brošura ima za cilj da na što jednostavniji način pojasni poduzetnicima koje opcije imaju za obavljanje svoje djelatnosti, na što efikasniji način uz eliminisanje pravnih i poreznih rizika.

Formiranje poslovne ideje je samo po sebi zahtjevno, ali njeno pokretanje otvara niz pitanja – kako nazvati svoj business, kako formirati brend, kako osigurati finansiranje, marketing....i dok su sva ova pitanja neizmjereno važna za uspješnu realizaciju poslovne ideje, jedno od temeljnih pitanja na kojem će počivati vaša ideje i strateški definirati njen razvoj jeste – koji oblik poslovanja trebam izabrati?

Odabir forme poslovanja će direktno uticati na to ko će donositi odluke, oporezivanje, pitanje odgovornosti, obim poslovanja, troškove, opcije za širenje...itd.

I onda...koje forme su dostupne? U nastavku su predstavljene opcije koje se smatraju najprikladnijim za business-početnike.

Photo by: Freepik

<p>Privredno društvo</p> 	<p>Privredna društva su subjekti osnovani i registrovani za obavljanje poslovne djelatnosti radi ostvarivanja profita. Četiri su osnovne forme – u praksi je najčešće društvo sa ograničenom odgovornošću („DOO“), pa se ova brošura fokusira na ovaj oblik privrednog društva¹.</p> <p>DOO ima status pravnog lica i njegovim osnivanjem postaje zaseban pravni subjekt, sa vlastitom imovinom, neovisan od njegovog osnivača. Na primjer, osnivač DOO-a i DOO mogu zaključiti međusobni ugovor jer se radi o dva različita subjekta.</p> <p>Poslovanje DOO je u velikoj mjeri regulirano, od obavezne korporativne strukture i korporativnih organa, računovodstvenih obaveza, administrativno-tehničkih obaveza (firma, poslovni prostor, tehnički uslovi i sl.), načina upravljanja imovinom, načina odlučivanja i sl.</p> <p>Osnivači DOO imaju ograničenu odgovornost za obaveze društva – odgovaraju samo do visine registriranog kapitala. Drugim riječima, u slučaju obaveza društva, povjerilac ne može posegnuti za privatnom imovinom osnivača osim u zakonski propisanim izuzetnim slučajevima².</p>
<p>Obrt</p> 	<p>Obrt je način obavljanja poslovne djelatnosti od strane fizičkog lica sa ciljem postizanja dobiti.</p> <p>Obrt nema status pravnog lica, i ne predstavlja potpuno različit subjekt od njegovog osnivača. Samim tim, za sve obaveze obrta, odgovara njegov osnivač cjelokupnom svojom imovinom, što znači da povjerilac može posegnuti za privatnom imovinom osnivača.</p> <p>I obrt je regulirani oblik poslovanja, što znači da primjenjivi propisi definiraju u kojim slučajevima mora postojati poslovni prostor, uslove za obavljanje djelatnosti, računovodstvena pravila. Međutim, u poređenju sa DOO, obrt je značajno fleksibilniji oblik poslovanja u smislu nivoa reguliranosti.</p>
<p>Slobodno zanimanje</p> 	<p>Uključuju kategorije kao što su zdravstveni radnici, notari, advokati, revizori, certificirane računovođe, naučnici, arhitekta, prevodioci, turistički vodiči, itd.</p> <p>U pravilu profesionalna zanimanja nakon stečene minimalno VSS, uz dodatne uslove koji moraju biti ispunjeni (dodatni ispiti, certifikati, posebni zakoni)</p>
<p>Freelancer</p> 	<p>Nije zakonski definisana, najčešće definiran terminima „slobodni rad“ ili „honorarni rad“, vezujući ga za individualne angažmane zasnovane na nekom obliku ugovora, uz naknadu, i u pravilu uz ograničeno vremensko trajanje angažmana.</p>

¹ Dostupni su još dioničko društvo, komanditno društvo i društvo sa neograničenom odgovornošću. Za određene djelatnosti je propisan obavezan oblik osnivanja.

² Zakon je predvidio određene slučajeve kada osnivač može biti odgovaran za obaveze društva, ali se radi o izuzetnim okolnostima, kao npr. kada osnivač koristi društvu za prevaru povjerilaca ili imovinu društva koristi kao svoju vlastitu.

Povremena samostalna djelatnost

Kako im samo ime kaže, povremene samostalne djelatnosti podrazumijevaju određeno poslovanje ali povremenog karaktera.

Tipičan primjer su sudski tumači ili sudski vještaci, koji pored svojih redovnih zaposlenja i djelatnosti, povremeno mogu pružati određene usluge trećim licima uz naknadu. Za njih nije potrebna posebna registracija u smislu stalne forme obavljanja djelatnosti, ali za samo sticanje statusa često je neophodno da budu ispunjeni odgovarajući uslovi (npr. položen odgovarajući ispit i postavljenje od nadležnog organa).

Uključuje kategorije kao što su članovi predstavničkih organa, članovi korporativnih organa, te obavljanje povremene samostalne djelatnosti kao što su sudski vještaci, umjetnici, novinari itd.

U pravilu se vezuje za mandatne angažmane, odnosno angažmane povremenog karaktera.

Kako znati koja forma poslovanja je najprikladnija za business ideju i planirani obim i način poslovanja? U nastavku dajemo detaljniji pregled pojedinih formi poslovanja, kao i modernih kategorija u poduzetničkom svijetu, sa komparativnim pregledom njihovih prednosti.

Ko su freelanceri?

Pravna regulativa u Bosni i Hercegovini nije prepoznala freelancere, i nije ih definisala. U tržišnom smislu, freelancing se najčešće definira terminima „slobodni rad“ ili „honorarni rad“, vezujući ga za individualne angažmane zasnovane na nekom obliku ugovora, uz naknadu, i u pravilu uz ograničeno vremensko trajanje angažmana.

Samim tim nameće se veliko pravno i porezno pitanje – u koju pravno i porezno prepoznatu kategoriju se freelancer može uklopiti?

Ko su hobisti?

Hobiste možemo definirati kao osobe koje se amaterski bave određenim kreativnim djelovanjem koje rezultira najčešće određenim proizvodom koji može (ali ne mora) biti plasiran na tržište. Npr. ručna izrada nakita. U trenutku kada je proizvod plasiran na tržište, aktivira se pitanje pravne i poreske regulacije, jer se aktivira pitanje obavljanja privredne djelatnosti.

Šta je obrt / samostalni preduzetnik?

Obrt je termin koji se primjenjuje u FBiH, samostalni preduzetnik („SP“) u RS. Nominalno, radi se o istom obliku poslovanja.

Obrt je u FBiH definisan kao samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registrovanih privrednih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane fizičkih lica sa ciljem postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. **SP** je u RS definisan kao fizičko lice koje obavlja preduzetničku djelatnost u svoje ime i za svoj račun radi sticanja dobiti, i kao takav upisan je u registar preduzetnika.

Dakle u srži leži obavljanje privredne djelatnosti s ciljem postizanja dobiti. Djelatnost prije svega mora biti dopuštena i registrovana, što u praksi podrazumijeva da kao takva mora biti svrstana pod jednu od djelatnosti koja je definirana klasifikacijom djelatnosti koja je usvojena na nivou BiH³.

Zakonom⁴, kojim je primarno regulisan obrt/SP, definirani su i alternativni načini obavljanja određenih djelatnosti, kao što su srodne djelatnosti, domaća radinost, tradicionalni zanati, u RS definirani kao zanatska proizvodnja, pružanje zanatskih usluga, kao i stare zanate, umjetničke zanate i domaću radinost. Suštinski, način registracije i obavljanje same djelatnosti se tehnički ne razlikuje značajno, pa je prevladavajući faktor u definiranju primjenjive kategorije vrsta posla koji je predmet djelatnosti. Tako razlikujemo:

³Dostupna na <http://klasifikacije.bhas.gov.ba/kdbih.aspx?l=b>

⁴U FBiH, Zakon o o obrtu i srodnim djelatnostima "Sl. novine FBiH", br. 75/2021; u RS Zakon o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti ("Sl. glasnik RS", br. 117/2011, 121/2012, 67/2013, 44/2016 i 84/2019).

<p><i>Obrt</i></p> 	<p><i>Proizvodnja, prodaja i pružanje usluga na tržištu radi sticanja dobiti</i></p>
<p><i>Srodne djelatnosti</i></p> 	<p><i>registrovane privredne i druge djelatnosti koje obavljaju fizička lica prema pravilima obavljanja obrta, a koje se ne smatraju obrtom, uključujući i djelatnosti definisane propisima iz oblasti poljoprivrede;</i></p>
<p><i>Domaća radinost</i></p> 	<p><i>FBIH</i></p> <p><i>djelatnost izrade i dorade predmeta kod kojih preovladava ručni rad i usluge u domaćinstvu</i></p> <p><i>RS</i></p> <p><i>jeste djelatnost izrade, dorade i oplemenjivanja predmeta kod kojih preovladava ručni rad i koji imaju estetsko obilježje narodne umjetnosti</i></p>
<p><i>Zanati</i></p> 	<p><i>FBiH</i></p> <p><i>obrta za koje je potrebno posebno poznavanje zanatskih vještina u obavljanju djelatnosti i koji se obavljaju pretežnim udjelom ručnog rada</i></p> <p><i>RS</i></p> <p><i>djelatnosti izrade i dorade predmeta pretežno ručnim radom, pod uslovima i na način kojim se čuva i odražava izraz tradicionalnog narodnog stvaralaštva, znanja i vještina.</i></p>

Photo by: Freepik

Ko može biti obrtnik?

Obrtnik može biti isključivo fizičko lice, koje je poslovno sposobno (u pravilu da ima navršениh 18. godina života) i u pravilu državljanin BiH.

Ako je za obavljanje određene djelatnosti potrebno ispuniti i dodatne uslove – npr. odgovarajuća stručna sprema ili zdravstvena sposobnost, obrtnik može zaposliti voditelja obrta koji ispunjava ovaj uvjet i na taj način udovoljiti i općim i posebnim uslovima. U RS je također dodatno propisano da osoba ne smije imati dospjelih poreskih obaveza, odnosno da nema neplaćenih novčanih kazni ili troškova vezanih za prekršajni postupak, te da pravosnažnom odlukom nadležnog organa nije izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti koja se registruje.

Vrste obrta

Osnovno zanimanje	Dopunsko zanimanje	Dodatno zanimanje	Sezonski obrt
Osoba koja nije u radnom odnosu – nema zaključen ugovor o radu i nema status radnika kod nekog poslodavca	» Osoba koja je već u radnom odnosu (ima zaključen ugovor o radu kod nekog poslodavca na puno radno vrijeme), isključivo samostalnim radom maksimalno 20h sedmično » Penzioner, bez sedmičnog ograničenja	Osoba koja je u radnom odnosu ili penzioner bez sedmičnog ograničenja, ali isključivo putem zapošljavanja druge osobe kao voditelja obrta koji ispunjava opće i posebne uslove	Jedna od prethodne tri vrste obrta koji se obavlja najduže 9 mjeseci u godini (FBiH), odnosno 6 mjeseci (RS).

Koje djelatnosti mogu obavljati?

U suštini, sve privredne i druge djelatnosti koje nisu zakonom zabranjene. Nadležno ministarstvo je usvojilo zaseban podzakonski akt kojim je definiralo popis obrta koji se mogu obavljati⁵. U slučaju da vaša planirana djelatnost nije navedena na popisu, u pravilu se vrši klasifikacija prema najbližoj relevantnoj djelatnosti.

Gdje mogu obavljati obrt?

FBiH

Prostor u kojem se obavlja obrt ovisi od vrste djelatnosti. Opće pravilo je da se obrt može obavljati u stambenim i poslovnim prostorijama, ali za neke djelatnosti su propisani posebni minimalni uslovi u pogledu uređenja i opreme poslovnog prostora, te eventualno drugi uslovi.

Obrt se može obavljati i u jednom ili više izdvojenih prostora koji se nalaze u sjedištu obrta ili izvan njega. Svaki od ovih prostora, međutim, mora zadovoljavati minimalne uslove ukoliko su isti propisani za tu djelatnost. Obavljanje djelatnosti u izdvojenom prostoru mora biti odobreno od nadležnog organa.

Bitno je napomenuti da je u izdvojenim prostorima moguće obavljati i djelatnost koja je različita od pretežite, pod uslovom da prostor ispunjava propisane minimalne uslove za takvu djelatnost.

RS

SP se može obavljati u poslovnom prostoru, stambenom prostoru ili bez poslovnog prostora, a obavlja se u obliku radnje, radionice, kancelarije, biroa, agencije, studija, pansiona, ateljea, salona, laboratorije i slično – dakle ovisno od djelatnosti koja se obavlja. Ukoliko se djelatnost u pravilu obavlja u poslovnom prostoru, moguće je istu obavljati i izvan – može obavljati djelatnost i van poslovnog prostora, kada je po prirodi same djelatnosti takvo obavljanje moguće ili uobičajeno.

Posebnim aktom je propisano za koje djelatnosti uopće nije potreban poslovni prostor, npr. IT usluge⁶.

⁶ FBiH - <https://www.fmrpo.gov.ba/wp-content/uploads/2015/07/H-Pravilnik-o-popisu-obrta.pdf>

⁷ Ubaciti zaseban akt

» KORAK 1 – REGISTRACIJA OBRTRNIKA U ODJELJENJU ZA PRIVREDU GRADA/OPĆINE

1. Podnošenje zahtjeva u općinskoj službi gdje će biti sjedište obrta - gdje će se obavljati djelatnost. Zahtjev za upis se pribavlja u općini ili u elektronskoj verziji
Potrebna dokumentacija koja se prilaže uz zahtjev:
 - a) Dokaz o stručnoj spremi (za registraciju trgovine, ugostiteljskog objekta kao poljoprivredne djelatnosti dokaz nije potreban)
 - b) Uvjerenje o državljanstvu
 - c) Ovjere kopija lične karte
 - d) Dokaz o uplati takse (iznos takse se razlikuje po općinama)
 - e) Ljekarsko uvjerenje
 - f) Uvjerenje o poslovnoj sposobnosti (dokument izdaje Centar za socijalni rad)
 - g) Uvjerenje suda da ne postoji zabrana za obavljanje željene djelatnosti
 - h) Uvjerenje o izmirenim poreskim obavezama – izdaje poreska uprava po JMBG

Procedura izdavanja rješenja od strane općine traje u prosjeku 10 dana.

» KORAK 2 – IZRADA PEČATA

Pečat se može izraditi u bilo kojoj pečatoreznici, gdje je na uvid potrebno dostaviti rješenje o registraciji obrtnika. Izrada pečata iznosi 30 – 50 KM.

» KORAK 3 – REGISTRACIJA OBRTRNIKA KOD PORESKE UPRAVE

Prijavu poreskog obveznika i/ili obveznika uplate doprinosa obrtnik vrši u poreskoj upravi gdje je i registrovan obrt – prema sjedištu.

Procedura je sljedeća kao i potrebna dokumentacija:

- a) Ispuniti Obrazac POR-503 (isti se može elektronski skinuti sa Poreske Uprave, ili preuzeti u poreskoj upravi)
- b) Ovjere kopija rješenja o registraciji obrtnika
- c) Ovjere kopija lične karte vlasnika obrta
- d) Ugovor o vođenju poslovnih knjiga (osim ako obrtnik sam ne vodi poslovne knjige).
- e) Dokumentacija o poslovnim prostoru/pravnom osnovu korištenja (ako je prostor vlasništvo vlasnika obrta potreban je ZK izvadak, ili izjava/ugovor o zakupu ako vlasnik prostora nije vlasnik obrta)
- f) Punomoć – ako vlasnika obrta neko drugi zastupa pred poreskom upravom.

Procedura izdavanja ID broja traje između 5-7 radnih dana. Nakon pribavljanja ID broja za obrtnika koji je registrovan kao osnovno zanimanje potrebno je ispuniti obrazac JS 3100 (prijava osiguranja) i sa kopijom rješenja o obavljanju djelatnosti predati u poresku upravu.

» KORAK 4 – PRIJAVA ZA RAZVRSTAVANJE PO DJELATNOSTIMA – STATISTIKA

Nakon preuzimanja ID broja, obrtnik je u obavezi da prijavi primarnu djelatnost u uredu Federalnog zavoda za statistiku na način da ispuni Obrazac RPS (isti se može u elektronskom izdanju preuzeti sa zvanične web stranice Federalnog zavoda za statistiku ili putem linka ispod.

Potrebna dokumentacija za prijavu za razvrstavanje su:

- a) Ovjere kopija rješenja za obavljanje djelatnosti
- b) Kopija ID broja

Procedura izdavanja/razvrstavanja djelatnosti u uredu Federalnog zavoda za statistiku traje jedan dan.

» KORAK 5 – OTVARANJE ŽIRO/TRANSAKCIONOG RAČUNA

Nakon preuzimanja ID broja kao i obavijesti o razvrstavanju od Zavoda za statistiku, sljedeći korak je otvaranje transakcionog računa u banci po izboru.

Potrebna dokumentacija za otvaranje transakcionog računa je :

- a) Ispuniti zahtjev koji se dobije od banke za otvaranje transakcionog računa
- b) Ovjere kopija rješenja
- c) Ovjere kopija ID broja, obavijesti o razvrstavanju od Zavoda za statistiku
- d) Podnijeti zahtjev/izjavu za određivanje glavnog transakcionog računa (računa preko kojeg će se raditi transakcije u poslovanje kao i uplata obaveza prema doprinosima i porezima).

» KORAK 6 – FISKALIZACIJA

Pokretanje procedure za fiskalizaciju je moguće onog trenutka kad se dobije ID broj, kao i obavijest o razvrstavanju od Zavoda za statistiku, ili uporedo sa otvaranjem transakcionog računa.

Za fiskalizaciju je potrebno :

- a) Ispuniti i ovjeriti pečatom obrazac ZIF (zahtjev za

inicijalnu fiskalizaciju) koji se dobije kod ovlaštenog serviseru, a serviser je u obavezi da navedeni obrazac podnese u Poresku upravu.

- b) Potpisati i ovjeriti pečatom ugovor o servisiranju, tehničkoj podršci sa fiskalnim operaterom.
- b) Izabrati i kupiti fiskalni uređaj (registar kasa ili fiskalni
- c) printer)
- d) Osigurati korištenje GPRS usluge sa ovlaštenim serviserom.

Sve registrovane djelatnosti su obveznici fiskalizacije osim djelatnosti poljoprivrednog proizvođača, tradicionalnih esnafskih zanata, taxi prevoznika koji obavljaju djelatnost vlastitim vozilom, obrtnici koji porez na dohodak plaćaju paušalno, trgovci pojedinci, advokati.

Djelatnost se može obavljati i dok se proces fiskalizacije ne završi, na način da je obrtnik u obavezi da izda pisani fiskalni račun (PFR) i isti ovjeri pečatom i potpiše. Nakon završetka procesa fiskalizacije, a ako je obrtnik izdavao pisane fiskalne račune u obavezi je da iste naknadno izda tj odštampa na fiskalnom uređaju. Često postavljena pitanja o fiskalizaciji možete naći na linku⁸.

» KORAK 7 – REGISTRACIJA KOD UPRAVE ZA INDIREKTNO OPOREZIVANJE

Prijava obveznika PDV-a, vrši se kod mjesno nadležnog regionalnog centra Uprave za indirektno oporezivanje BiH prema sjedištu obrtnika.

Obavezi prijavljivanja obveznika PDV-a podliježu sva lica čiji oporezivi promet dobrima ili uslugama u prethodnoj godini prelazi, ili je vjerovatno da će preći, prag od 50.000,00 KM. Ako se u tekućoj godini pređe prag od 50.000,00 KM obrtnik je u obavezi da odmah krene u procedure registracije i izdavanja PDV broja.

Uz Zahtjev za registraciju i upis u jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza (obrazac ZR -1), potrebno je dostaviti kopiju, uz predočenje originala, ili ovjerenu kopiju sljedećih dokumenata:

- 7. Rješenje o registraciji obrtnika;
- 8. Ličnu kartu podnosioca zahtjeva;
- 9. Potvrdu o registraciji poreskog obveznika od Poreske uprave FBiH;
- 10. Karton deponovanih potpisa ovjeren od poslovne banke kod koje je transakcioni račun otvoren (za sve otvorene transakcione račune);
- 11. Dozvolu za rad i prijavu boravišta izdatu od

nadležnog organa i pasoš za fizičko lice – obrtnika, stranog državljanina;

- 12. Originalne uplatnice kao dokaz o uplaćenom iznosu od ukupno 40 KM (na račun JRT TREZOR BiH) i to:
 - 10 KM – Svrha doznake: Taksa na zahtjev za registraciju; Vrsta prihoda: 722801;
 - 10 KM – Svrha doznake: Taksa za izdavanje rješenja o registraciji; Vrsta prihoda: 722802;
 - 20 KM – Svrha doznake: Taksa za izdavanje uvjerenja o registraciji; Vrsta prihoda: 722814.

PREGLED UKUPNIH TROŠKOVA REGISTRACIJE OBRTA

- Troškovi taksi za registraciju/podnošenje zahtjeva za registrovanje obrta –
40,00 KM – 80,00 KM
- Troškovi ljekarskog uvjerenje
40,00 KM – 50,00 KM
- Troškovi ovjere kopija te kopiranje dokumenata
40,00 KM – 50,00 KM
- Troškovi uvjerenja o nekažnjavanju
10,00 KM – 15,00 KM
- Troškovi izrade pečata
30,00 KM – 50,00 KM
- Troškovi fiskalne kase + fiskalizacija
650,00 KM – 800,00 KM (zavisno od odabira fiskalnog uređaja)

Photo by: Freepik

⁸ Bosna i Hercegovina (fmf.gov.ba)

» KORAK 1 – REGISTRACIJA PREDUZETNIKA U ODJELJENJU ZA PRIVREDU GRADA/OPŠTINE

(a) Rješenje o registraciji preduzetnika donosi odjeljenje za privredu grada/opštine (registracioni organ) na osnovu dostavljene sljedeće dokumentacije:

1. Popunjen obrazac zahtjeva za registraciju preduzetnika SP-1 (obrazac se pribavlja kod registracionog organa);
2. Ovjerenu kopiju lične karte, odnosno pasoša za stranog državljanina;
3. Uvjerenje mjesno nadležnog osnovnog suda da fizičkom licu koje registruje početak poslovanja u formi preduzetnika, nije izrečena pravosnažna mjera zabrane obavljanja tražene djelatnosti i koje nije starije od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva za registraciju preduzetnika;
4. Uvjerenje nadležne jedinice Poreske uprave Republike Srpske da fizičko lice koje registruje početak poslovanje u formi preduzetnika, nema dospjelih a neizmirenih obaveza i koje nije starije od 8 dana od dana podnošenja zahtjeva za registraciju preduzetnika;
5. Ugovor o osnivanju ortačke radnje (samo ukoliko su osnivači dva, ili više fizičkih lica);
6. Dokaz o uplati takse za registraciju osnivanja preduzetnika koja iznosi maksimalno 30,00 KM. Registracioni organ dužan je da donese rješenje o registraciji preduzetnika najkasnije u roku od dva dana, od dana dostavljanja urednog zahtjeva.

» KORAK 2 – IZRADA PEČATA

Pečat se može izraditi u bilo kojoj pečatoreznici, gdje je na uvid potrebno dostaviti rješenje o registraciji preduzetnika. Izrada pečata iznosi 20 – 50 KM.

» KORAK 3 – REGISTRACIJA PREDUZETNIKA KOD PORESKE

od dana izdavanja rješenje o registraciji preduzetnika.

Za registraciju poreskog obveznika i/ili obveznika uplate doprinosa, Poreskoj upravi potrebno je dostaviti:

1. Popunjen obrazac prijave PR2;
2. Rješenje o registraciji preduzetnika;
3. Ovjerenu kopiju lične karte, ili pasoša (za strane državljanine);
4. Ugovor o vođenju poslovnih knjiga (osim ako preduzetnik sam ne vodi poslovne knjige).

Potvrda o registraciji poreskog obveznika pribavlja se isti dan ukoliko je dostavljena kompletna dokumentacija.

» KORAK 4 – OTVARANJE ŽIRO RAČUNA

Žiro račun možete otvoriti u bilo kojoj poslovnoj banci. Prilikom otvaranja računa banci je potrebno dostaviti:

1. Rješenje o registraciji preduzetnika;
2. Kartone deponovanih potpisa lica ovlaštenih za potpisivanje naloga, radi raspolaganja sredstvima sa računa (obrazac se pribavlja u banci);
3. Potvrdu o registraciji poreskog obveznika.

» KORAK 5 – FISKALIZACIJA

Preduzetnik je dužan da prije početka rada uvede fiskalnu kasu. Cijena fiskalnog uređaja je od 400 – 800 KM.

Ovu obavezu preduzetnik nema ako obavlja zanatske djelatnosti i djelatnosti starih i umjetničkih zanata i domaće radinosti.

» KORAK 6 – REGISTRACIJA KOD UPRAVE ZA INDIREKTNO OPOREZIVANJE

Prijava obveznika PDV-a, vrši se kod mjesno nadležnog regionalnog centra Uprave za indirektno oporezivanje BiH prema sjedištu preduzetnika.

Obavezi prijavljivanja obveznika PDV-a podliježu sva lica čiji oporezivi promet dobrima ili uslugama u prethodnoj godini prelazi, ili je vjerovatno da će preći, prag od 50.000,00 KM. . Ako se u tekućoj godini pređe prag od 50.000,00 KM preduzetnik je u obavezi da odmah krene u procedure registracije i izdavanja PDV broja.

Uz Zahtjev za registraciju i upis u jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza (obrazac ZR -1), potrebno je dostaviti kopiju uz predočenje originala, ili ovjerenu kopiju sljedećih dokumenata:

1. Rješenje o registraciji preduzetnika;
2. Ličnu kartu podnosioca zahtjeva;
3. Potvrdu o registraciji poreskog obveznika od Poreske uprave Republike Srpske;
4. Karton deponovanih potpisa ovjeren od poslovne banke kod koje je transakcioni račun otvoren (za sve otvorene transakcione račune);
5. Dozvolu za rad i prijavu boravišta izdatu od nadležnog organa i pasoš za fizičko lice – preduzetnika, stranog državljanina;
6. Originalne uplatnice kao dokaz o uplaćenom iznosu od ukupno 40 KM (na račun JRT TREZOR BiH) i to:
 - 10 KM – Svrha doznake: Taksa na zahtjev za registraciju; Vrsta prihoda: 722801;
 - 10 KM – Svrha doznake: Taksa za izdavanje rješenja o registraciji; Vrsta prihoda: 722802;
 - 20 KM – Svrha doznake: Taksa za izdavanje uvjerenja o registraciji; Vrsta prihoda: 722814.

» KORAK 7 – POČETAK OBAVLJANJA DJELATNOSTI

- (b) Preduzetnik je dužan da počne sa obavljanjem djelatnosti najkasnije u roku od 30 dana, od dana dostavljanja rješenja o registraciji.

- (c) Ispunjenost uslova za obavljanje djelatnosti provjerava nadležni inspeksijski organ u roku od 45 dana od dana dostavljanja rješenja o registraciji preduzetnika.

Photo by: Freepik

Privremena obustava djelatnosti

Prednost poslovanja u formi obrta/SP je što je moguće privremeno obustaviti obavljanje djelatnosti. U FBiH, privremena obustava je moguća u trajanju do jedne godine o čemu obrtnik pisanim putem obavještava nadležni organ najkasnije u roku od sedam dana od dana obustave. U RS, djelatnost je moguće privremeno obustaviti u ukupnom trajanju do šest mjeseci u periodu od dvije godine, što se ostvaruje podnošenjem zahtjeva nadležnom organu uz navođenje razloga za privremenu obustavu. U oba entiteta, izuzetno obustava je moguća i u na duži period, npr. period do dvije/tri godine u slučaju bolesti ili više sile (FBI/RS), odnosno na period do tri godine u slučaju korištenja porodijskog odsustva.

Za razliku od DOO, čiju djelatnost u pravilu ne možete privremeno obustaviti, ovaj element fleksibilnosti u poslovanju obrta/SP može biti izuzetno značajan, obzirom da poslovanje može biti pod uticajem kako subjektivnih tako i objektivnih okolnosti. Privremena obustava poslovanja podrazumijeva da niste dužni plaćati bilo kakve troškove u ovom periodu, za razliku od DOO kod kojeg ove opcije nema. Po isteku privremene obustave, moguće je nastaviti obavljati djelatnosti ili je potpuno ugasiti.

Šta je DOO?

DOO je oblik privrednog društva, zaseban pravni subjekt koji se osniva radi obavljanja poslovne djelatnosti u svrhu sticanja dobiti. Osniva se u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, uz zakonom propisan osnivački kapital – u FBiH to je minimalno 1.000,00 KM, u RS minimalno 1,00 KM¹⁰. DOO ima propisanu korporativnu strukturu – skupštinu društva i upravu (direktora i/ili jednog i više izvršnih direktora), a može imati i nadzorni odbor. Svaki od ovih organa ima svoj obim nadležnosti i ovlaštenja.

Ono što je izuzetno bitno razlučiti – osnivanjem DOO, vi stvarate novi subjekt koji ima svoju zasebnu pravnu i poslovnu sposobnost. Vaša pozicija osnivača, i čak osnivača i direktora DOO vam daje niz prava i ovlaštenja – ali u svakom trenutku bitno je imati na umu da je DOO subjekt koji postoji neovisno od vas kao osnivača, sa svojim nazivom, poreznim brojem, imovinom, pravima i obavezama. I svi ovi aspekti su podložni različitim zakonima i pravilima koja ti zakoni nalažu.

Ako ste odlučili osnovati DOO, ušli ste u poslovni svijet gdje vlada niz formalnih pravno-računovodstvenih pravila, koja morate poštovati kako ne biste rizikovali kazne od nadležnih organa.

Sam postupak osnivanja¹¹ je formalan – potrebno je usvojiti osnivački akt i statut društva, sa propisanim sadržajem i u propisanoj formi¹². U samom procesu osnivanja potrebno je izraditi niz dokumenata – izjave osnivača, direktora, popuniti obrazac prijave za osnivanje koji se predaju nadležnom sudu za registraciju, platiti takse. Nakon registracije kod nadležnog suda, slijedi post-registracijski postupak – registracija kod poreskih i statističkih organa, otvaranje računa u banci. Za sve navedeno, potrebno je vremena i vrlo često stručna pomoć.

Ko bi trebao izabrati registraciju u formi obrta/SP ili DOO?

U praksi često čujemo da je registracija u formi obrta ili DOO vid „legalizacije poslovanja za *freelancere*“¹³.

Iako freelancing kao kategorija nije posebno regulirana u BiH, freelancing nije ilegalan i nije ga potrebno legalizovati. Dakle bitno je definirati, kada način i vrsta djelatnosti koja se obavlja zahtjeva registraciju, a kada je moguće držati istu u neformalnim okvirima freelancing-a.

Izostanak preciznih propisa naravno onemogućava primjenu formule, i ostavlja značajan stepen diskrecionog odlučivanja nadležnim organima prilikom tretmana određene djelatnosti.

Drugim riječima, zašto je freelancing kao takav uopće problematičan nadležnim organima? Praksa pokazuje da se najčešće radi o činjenici da bilo koji oblik registracija podrazumijeva plaćanje određenih dažbina – porezi, doprinosi, takse, i sl. Dalje, formalizovani oblik poslovanja plasira konkretan poslovni subjekt u okviru propisa i superviziju nadležnih organa sa prilično definisanim obavezama, osnovama i obimom nadzora – npr. inspekcija.

Međutim, ako su uzmu u obzir osnovne odrednice freelancinga – da bi to trebao biti slobodan/honorarni rad, individualnog karaktera i u pravilu sa definisanim trajanjem – ali istovremeno da nije ograničen na jednog „poslodavca“, suštinski faktor je fleksibilnost. U tom slučaju, pitanje poreza nije odlučujuće, jer mehanizmi za plaćanje poreza na ostvaren dohodak postoje,

¹⁰ Za određene djelatnosti, propisan je veći minimalni osnivački kapital.

¹¹ Detaljnije informacije za osnivanje DOO u RS dostupne na <https://www.preduzetnickiportalsrpske.net/registracija/privredno-drustvo/?lang=bs>

¹² Ovjera potpisa, notarska obrada, pismena forma.

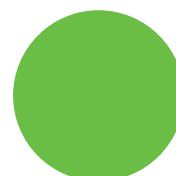
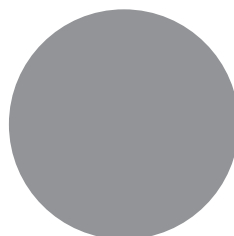
¹³ „Službeni Glasnik RS“ 45/2022

problematika njihove praktične implementacije ne bi smjela biti prepreka. Plaćanje doprinosa također ne bi trebao biti odlučujući faktor – obzirom da freelanceri samostalno biraju da ne budu u sistemu doprinosa, dakle primarno radno-pravnog okvira, sa svim svojim ograničenjima ali i prednostima. Tako bi u srži freelancinga trebala biti fleksibilnost i u pogledu izbora „poslodavca“ odnosno partnera s kojim sarađuju, vrijeme koje žele provesti u radu, dužina kao i frekvencija angažmana. Sve su to faktori koji freelancing razlikuju od obrta ili DOO, i samim tim ne bismo trebali govoriti o „legalizaciji poslovanja freelancera“.

Iz navedenog proizlazi da se mogu identifikovati kriteriji koji bi pomogli odlučiti da li je registracija i formalizacija poslovanja neophodna:

Kriterij	Registracija (DOO ili obrt/SP)	Freelancer
Želim samostalno birati nalogodavca / partnera u poslovanju	✓	✓
Želim fleksibilnost kad i koliko radim		✓
Ne želim plaćati doprinose, niti koristiti beneficije vezane za plaćanje doprinosa		✓
Ne želim formalnu strukturu poslovanja, jer želim fleksibilnost (vremenska, teritorijalna)		✓
Želim koristiti poreske olakšice u smislu poslovnih rashoda	✓	
Želim ograničiti odgovornost svog poslovanja, u okvirima zakona	✓	
Želim kontinuirano pružati uslugu/proizvoditi i/ili prodavati proizvode na tržištu radi sticanja dobiti	✓	✓

Radi lakše odluke, u nastavku donosimo komparativni pregled po osnovnim kriterijima između DOO, obrta/SP i freelancinga – jasno, navedena lista nije iscrpna, ali daje pregled osnovnih pitanja koja se trebaju uzeti u obzir prilikom definiranja oblika obavljanja privredno-poslovne djelatnosti.

	DOO	Obrt	Freelanceri
Nadležni organ za registraciju	Općinski/okružni privredni sud prema sjedištu	Općina prema sjedištu	/
Poslovni prostor obavezan	Da	Ovisno od djelatnosti	/
Teritorija obavljanja djelatnosti	BiH i inostranstvo u pravilu ako postoji registracija za vanjskotrgovinsku djelatnost	BiH i inostranstvo u pravilu ako postoji registracija za vanjskotrgovinsku djelatnost	BiH i inostranstvo
Odgovornost za obaveze businessa-a	Ograničena odgovornost do visine kapitala, osnivač ne odgovara za obaveze društva	Neograničena odgovornost – obrtnik odgovara cjelokupnom imovinom	Neograničena odgovornost cjelokupnom imovinom
Firma (naziv)	Obavezna, mora sadržavati oblik organizovanja (DOO), te postoje definirana pravila kod izbora i korištenja	Naziv obrta, ime i prezime obrtnika i sjedište obrta Može sadržavati posebne oznake	/
Djelatnost	Skoro sve djelatnosti predviđene klasifikacijom (za neke djelatnosti je potrebno posebno odobrenje)	Širok spektar djelatnosti, ali nije moguće sve obavljati	Mnogo uži obim djelatnosti
Propisan osnivački kapital	Da, u FBiH minimalno 1.000,00 KM, u RS minimalno 1,00 KM	Ne	Nije primjenjivo
Korporativna struktura	Zakonom propisani korporativni organi sa definiranim odgovornostima i ovlaštenjima	Nije propisana	Nije primjenjivo

Proces odlučivanja	Kroz korporativne organe, postoje formalni zahtjevi	Bez formalne procedure	Jednostavan
Administrativni troškovi	Visoki	Srednji-Niski	Niski
Administrativni troškovi – mjesečni (minimalni i u zavisnosti od djelatnosti, gruba procjena)	<p>Zakup poslovnog prostora 300 KM</p> <p>Entitet FBiH Troškovi plate i doprinosa min 1 zaposlenik 918,00 KM</p> <p>Entitet RS Troškovi plate i doprinosa min 1 zaposlenik 944,39 KM</p> <p>Troškovi komunalnih usluga 50,00 KM</p>	<p>Nije obavezan poslovni prostor/djelatnost se najčešće može obavljati u vlastitom stanu/kući</p> <p>Entitet FBiH Troškovi doprinosa (samostalna djelatnost obrta) 412,51 KM</p> <p>Entitet RS Troškovi doprinosa (samostalni preduzetnik) 287,56 KM</p> <p>Troškovi komunalnih usluga</p>	<p>Nema troškova zakupa</p> <p>Entitet FBiH Troškovi poreza na dohodak i zdravstva po ostvarenom prihodu 14%</p> <p>Entitet RS Troškovi poreza na dohodak po ostvarenom prihodu 10%</p> <p>Troškovi komunalnih usluga</p>
Računovodstvo/knjigovodstvo mjesečni troškovi	<p>Obavezno računovodstvo, uključujući izradu finansijskih izvještaja Troškovi računovodstva 200,00 KM</p>	<p>Računovodstvo nije obavezno, najčešće potrebne usluge knjigovodstva Troškovi knjigovodstva 100,00 KM</p>	<p>Nema troškova računovodstva, u nekim slučajevima potrebne usluge knjigovodstva (samo pri ostvarivanju prihoda ako freelancer nema znanje za obračun/uplatu poreza)</p>
Upravljanje novčanim tokovima/ upravljanje gotovinom	<p>Komplikovano, popularan termin „kompanija puna novca, a direktor bez novca“ Svako podizanje gotovine ili utrošak se mora opravdati (račun, faktura itd)</p>	<p>Jednostavno, nakon isplaćenih svih obaveza preostali iznos novca na računu obrtnika je raspoloživ obrtniku bez daljnjeg dokazivanja/pravdanja utroška sredstava</p>	<p>Nema potrebe za upravljanjem, sva sredstva se oprihodeju na transakcioni račun fizičkog lica/freelancera</p>

Fleksibilnost	Niska	Srednja	Visoka
Business model poslovanja – poslovanje sa više lokacija	Da – uz registraciju poslovnih jedinica	Da – uz registraciju izdvojenih prostora	Neograničeno
Isplate zarade	Formalan proces isplate dividende (raspodjela dobiti) – samo ostvarena dobit prema finansijskim izvještajima se može isplatiti popraćeno odgovarajuće usvojenim korporativnim odlukama	Fleksibilniji proces isplate – nakon plaćanja svih obaveza, ostvarena zarada je dohodak obrtnika	Neformalan proces, sva zarada pripada freelanceru
Zapošljavanje	Da, u skladu sa zakonom	Da, u skladu sa zakonom	Ne
Pristupanje novih partnera	Moguće – pristupanje novog člana Zakonom propisana procedura i uslovi, relativno jednostavno	Nije izričito zakonom propisano Zakon predvidio zajedničko obavljanje obrta, ali nije regulisao naknadno proširenje broja obrtnika	Nije primjenjivo
Privremeni prestanak obavljanja djelatnosti	Nije moguć	Moguć	Nema ograničenja
Prestanak obavljanja djelatnosti	Likvidacija društva, može biti dugotrajan proces	Odluka o prestanku, relativno jednostavan proces	Po vlastitom izboru i bez posebnih formalnosti

Photo by: Freepik

Troškovni aspekt i stepen zahtjevnosti upravljanja biznisom, komparacija između DOO/Obrt-SP/Freelance

1. Freelance

Najjednostavniji vid upravljanja bez registrovane djelatnosti, pri ostvarivanju prihoda iz inostranstva fizičko lice je u obavezi za plaćanje poreza na dohodak (u entitetu FBiH i 4% obavezu za zdravstvo), ako taj porez nije uplatio uplatilac.

» RS

Fizička lica koja ostvare prihod iz inostranstva dužni su u roku od 7 dana da obračunaju i uplate porez na dohodak u iznosu od 10% i da u toku mjeseca prijave obrazac poreza po odbitku u poresku upravu sa dokazima ostvarivanja prihoda iz inostranstva kao i dokazom uplate poreza na dohodak. Također, fizičko lice koje je ostvarilo prihod iz inostranstva u obavezi je da podnese godišnju prijavu poreza na dohodak do 31 marta tekuće godine za prethodnu.

Npr. Na ostvareni prihod od 1.000,00 KM iz inostranstva, fizičko lice je u obavezi da uplati 100,00 KM poreza na dohodak.

» FBiH

Fizička lica koja ostvare prihod iz inostranstva dužni su uplatiti porez prvi naredni dan nakon ostvarivanja prihoda, a u roku od 5 dana da podnesu prijavu u poresku upravu, obrazac AMS 1035 akontacija poreza po odbitku na druge samostalne djelatnosti na prihod od inostranstva i obračunaju

- Zdravstveno osiguranje 4%
- Porez na dohodak 10 %

Uz obrazac AMS 1035 pri predaji o poreznu upravu potrebno je dokumentovati dokaz o ostvarenim prihodima kao i dokaz o uplaćenim obavezama za zdravstveno osiguranje kao i porez na dohodak.

Također, fizičko lice koje je ostvarilo prihod iz inostranstva u obavezi je da podnese godišnju prijavu poreza na dohodak do 31 marta tekuće godine za prethodnu.

2. SP/obrtnik

Najjednostavniji vid upravljanja registrovane djelatnosti, i glavni cilj za obavljanje djelatnosti je ostvarivanje dobiti. U komparaciji sa registrovanom djelatnosti DOO, stepen zahtjevnosti upravljanjem je mnogo jednostavniji prvenstveno sa aspekta troškova, administracije, a možda i najbitnije raspolaganjem raspoloživih finansijskim sredstvima/novčanim tokovima.

RS

Pored vrste registracije obrta (osnovno, dopunsko, dodatno zanimanje) entitet RS ima još jednu klasifikaciju samostalnog preduzetnika, koji se naziva mali preduzetnik. Da bi preduzetnik mogao biti registrovan kao **mali preduzetnik** mora ispuniti sve naveden uslove u toku poslovne/poreske godine i to :

- Da fizičko lice obavlja samostalnu djelatnost, izuzev samostalnih zanimanja, a samostalna zanimanja su profesionalne djelatnosti fizičkih lica koje su registrovane u odgovarajućem registru (advokati, inženjeri, notari, stečajni upravnici, tumači, umjetnici, novinari i sl.)
- Da ukupan godišnji prihod po osnovu obavljanja djelatnosti ne prelazi iznos od 50.000,00 KM
- Da ne zapošljava više od tri radnika
- Da fizičko lice ne ostvaruje prihod kroz zajedničko obavljanje djelatnosti.

Također, za razliku od Federacija BiH, entitet RS ima dodatnu stavku, naziva **godišnji porez**, a stopa godišnjeg poreza za male preduzetnike iznosi 2 % od ukupno ostvarenog godišnjeg prihoda, gdje iznos godišnjeg poreza za malog preduzetnika ne može biti manji od 600,00 KM, i isti se može mjesečno akontativno plaćati u iznosu od 50,00 (minimalno).

Ako se ispunjavaju navedeni uslovi malog preduzetnika, potrebno je podnijeti obrazac 1011 – Zahtjev za status malog preduzetnika u poresku upravu.

Kategorija velikog preduzetnika ispunjava sljedeće uslove i to:

- Minimalno četiri zaposlena radnika
- Da ukupan godišnji prihod po osnovu obavljanja djelatnosti prelazi iznos od 50.000,00 KM
- Obavezan je voditi poslovne knjige i oporezuje porezom na dohodak sa stopom od 10% na razliku naplaćenih prihoda i rashoda.

Dalje, u sljedećem tabelarnom prikazu uporediti mjesečne obaveze za doprinose za registrovane djelatnosti obrta kao osnovno zanimanje **samostalni preduzetnik i samostalni preduzetnik profesionalac**

Samostalni preduzetnik mjesečne obaveze prema doprinosima za 2022 godinu

PROSJEČNA BRUTO PLATA	1546
OSNOVICA	927,6
DOPRINOSI	287,56
UKUPNE OBAVEZE	287,56

Samostalni preduzetnik-profesionalac mjesečne obaveze prema doprinosima za 2022 godinu

PROSJEČNA BRUTO PLATA	1546
OSNOVICA	1546
DOPRINOSI	479,26
UKUPNE OBAVEZE	479,26

Napomena: Iznosi su u konvertibilnim markama KM

» FBiH

Registrovane djelatnosti obrta kao slobodno zanimanje su u obavezi da plaćaju doprinose za vlasnika, a troškovi obaveza prema doprinosima za 2022 godinu su u tabeli ispod:

OSNOVICA	1682
DOPRINOSI	698,03
UKUPNE OBAVEZE	698,03

Registrovane djelatnosti obrta kao samostalna djelatnost obrta su u obavezi da plaćaju doprinose za vlasnika, a troškovi obaveza prema doprinosima za 2022 godinu su u tabeli ispod:

OSNOVICA	994
DOPRINOSI	412,51
UKUPNE OBAVEZE	412,51

Registrovane djelatnosti obrta kao samostalna djelatnost u poljoprivredi i šumarstvu i trgovac pojedinac su u obavezi da plaćaju doprinose za vlasnika, a troškovi obaveza prema doprinosima za 2022 godinu su u tabeli ispod:

OSNOVICA	443
DOPRINOSI	183,85
UKUPNE OBAVEZE	183,85

Pored gore navedenih djelatnosti obrta, iznosi osnovica se razlikuju za obračun doprinosa obveznika koji porez na dohodak utvrđuju i plaćaju u paušalnom iznosu i to:

za djelatnosti samostalnog obrta u iznosu od 349,01 KM
za djelatnost trgovca pojedinca u iznosu od 183,85 KM
za sve ostale djelatnosti u iznosu od 158,53 KM

Photo by: Freepik

3. DOO

U komparaciji sa freelance, i SP/obrtom upravljanje sa ovom vrstom poslovne registracije je komplikovanije i obimnije (sa aspekta većih troškova, veće administracije kao i većim znanjem i vještinama za kvalitetno upravljanje biznisom). Također, ako kompariramo DOO sa ostalim navedenim vrstama registracija, DOO pruža i najveće mogućnosti (ovdje prvenstveno mislimo na potencijalno širenje biznisa kroz npr. poslovne jedinice, veće mogućnosti kreditiranja od strane finansijskih institucija itd.). Zbog različitih fiskalnih politika između entiteta, razlikuju se i iznosi doprinosa kao i minimalnih zakonski propisanih plata koji se mogu isplatiti.

» RS

Najniža plata u entitetu RS od 01.05.2022 godine iznosi 650,00 KM , dok osnovni lični odbitak od 01.01.2022 godine iznosi 1.000,00 KM na bruto platu. U tabeli ispod urađen je jednostavni obračun minimalne plate propisane zakonom u iznosu od 650,00 KM sa troškovima ukupnih doprinosa na navedeni iznos.

BRUTO PLATA	944,39
UKUPNI DOPRINOSI	292,76
ISPLATA RADNIKU	650

» FBiH

Od prvog januara 2022 godine u FBiH iznos minimalne/ najniže plate iznosi 543,00 KM ¹⁴, gdje najmanji koeficijent (koeficijent 1) ličnog odbitka iznosi 300,00 KM. U tabeli ispod urađen je jednostavni obračun minimalne/najniže plate sa poreznom karticom/ličnim odbitkom (koeficijent 1) kao i bez ličnog odbitka.

OBRAČUN BEZ POREZNE KARTICE/LIČNOG ODBITKA

BRUTO PLATA	874,39
UKUPNI DOPRINOSI	362,88
POREZ	60,33
NAKNADE	5,42
ISPLATA RADNIKU	543

¹⁴„Službene novine Federacije BiH“, broj 106/21

OBRACUN SA POREZNOM KARTICOM/LIČNI ODBITAK KOEFICIJENT 1

BRUTO PLATA	826,09
UKUPNI DOPRINOSI	342,83
POREZ	27
NAKNADE	5,42
ISPLATA RADNIKU	543

» Izazovi

Najčešće greške

Formalizovanje poslovanja kroz registraciju, često nosi niz nepoznanica. Činjenica je, čeka vas značajno više administracije u poređenju sa freelancing poslovanjem.

» Fiskalizacija

Proces fiskalizacije nije pretjerano komplikovan, gdje pri procesu registracije u fiskalni sistem veći obim posla preuzima fiskalni operater, ali kad se završi proces fiskalizacije i krene sa izdavanjem fiskalnih računa tada nastaju „administrativni“ problemi i nedovoljno razumijevanje metodologije i obaveza vezanih za fiskalnu kasu.

Fiskalni operater je u obavezi da edukuje obrtnika/preduzetnika o načinu rada fiskalne kase, kao i metodama izdavanja, storniranja fiskalnog računa (reklamiranog fiskalnog računa), izdavanje dnevnih izvještaja kao i vođenje knjige dnevnih izvještaja.

U praksi, tek kada se krene sa obavljanjem djelatnosti dolazi do „problema“ i „komplikacija“ sa upravljanjem fiskalnom kasom i poreskim obavezama ali uvijek se možete konsultovati sa knjigovođom/računovođom. U praksi fiskalizacija predstavlja „problem“ u početku poslovanja obrta, ali nakon kratkog vremena nepoznanice oko upravljanja fiskalnim uređajem brzo se savladaju.

Vrijedi napomenuti da fiskalizacija (kupovina fiskalnog uređaja) predstavlja najveći trošak pri registraciji obrta.

» „Porezne prijave“ i plaćanja poreza/doprinosa

Možda i najveća nepoznanica za preduzetnike su obaveze prema porezima i doprinosima (iznosi poreznih stopa, rokovi, obrasci koji se ispunjavaju i dostavljaju u poresku upravu itd.) Ako ste registrovani kao obrtnik koji obavlja samostalnu djelatnost imate obavezu plaćanja doprinosa i poreza na mjesečnom nivou, isto se odnosi ako imate nekoga u radnom odnosu u svom obrtu. Sa druge strane ako ste registrovani kao obrtnik koji obavlja dopunsku djelatnost nemate obavezu plaćanja doprinosa na mjesečnom nivou (doprinosi plaća Vaš poslodavac sa kojim ste u radnom odnosu). Pored ovoga, obaveza je da se izrade/ispune razni obrasci koji se predaju u poresnu upravu, a obim istih ovisi o vrsti registracije koju imate. Ako već nemate određenog znanja o ovoj materiji uvijek se možete posavjetovati sa stručnjacima (knjigovođe, računovođe, advokati, poreski savjetnici).

» Inspekcije/kontrola poslovanja

U toku Vašeg poslovanja postoji mogućnost da vaš biznis bude kontrolisan od strane inspekcijских uprava. Obično, dolazak inspekcije u kontrolu predstavlja dodatni stres, a ne samo potencijalni dodatni trošak (potencijalne utvrđene nepravilnosti u poslovanju ustanovljenje u inspekcijском zapisniku). Preporuka je da poslovna dokumentacija bude kompletna i ažurna sve vrijeme u toku obavljanja poslovne aktivnosti. Ako nemate znanja i vještine za kvalitetno upravljanje biznisom, uvijek se možete konsultovati/dogovoriti saradnju sa stručnjacima (advokati, računovođe) te samim tim i smanjiti potencijalni rizik sa aspekta troškova i budućeg poslovanja.

» Radnopravni aspekti

Business plan je bio dobar, business ideja je lukrativna, i potrebni su vam radnici – postajete poslodavac. Ali šta to znači? Prvo neophodno je da se detaljno upoznate sa zakonima o radu, doprinosima, porezu na dohodak, zaštiti na radu, i vezanim podzakonskim aktima.

Preporučljivo je da se konsultujete se stručnjacima (advokati, računovođe) šta vaša uloga poslodavca podrazumijeva, naročito kakva je praksa u odnosu na primjenjive zakone.

Koju vrstu ugovora možete zaključiti sa svojim radnicima, kada možete angažovati treća lica van radnopravnog odnosa, koje poreske obaveze to podrazumijeva?

Primjer iz prakse – mali obrt, start-up je tek zaposlio svog prvog radnika. Uz silnu administraciju oko početka rada, nabavke materijala za rad, propušten je rok za prijavu radnika kod nadležnog poreznog organa, što je obrt koštalo prekršajne kazne u visini od 5.000,00 KM. Ovaj trošak se mogao izbjeći...

» Ugovorna dokumentacija

Za poslovanje će vam trebati ugovori – o saradnji sa partnerima (bilo da se bavite prodajom proizvoda ili usluga), sa dobavljačima, sa radnicima.

Prije nego što stavite svoj potpis na bilo koji pisani ugovor, budite sigurni da znate šta potpisujete, koje obaveze ste preuzeli i koja su vam prava, da razumijete sve implikacije tog pravnog odnosa.

U opticaju je niz besplatnih urneka ugovora različitih tipova, i naravno da se možete poslužiti istim, ali vodite računa da svaki ugovor treba da reflektuje vaše poslovne ciljeve, prirodu poslovnog odnosa i nivo rizika koji ste spremni podnijeti. Ugovore morate razumjeti – osigurajte da su urneci ugovora koje koristite, ili koje potpisujete usaglašeni sa primjenjivim propisima ali i vašom poslovnom politikom i planovima – smanjit ćete rizike od kasnijih sporova!

» Poslovna dokumentacija

Bilo da sami želite izvršiti analizu svog poslovanja, ili da vam u posjetu dođe inspekcija, od apsolutne je važnosti da vam je poslovna dokumentacija kompletna i ažurna. U počecima poslovanja, fokus je često upravo na business aspektu – izlazak na tržište, širenje mreže klijenata, partnera, osiguranje finansiranja, i postizanje održivosti – administracija i dokumentacija često padnu u drugi plan. Disciplina po pitanju finansijsko-računovodstvene, ugovorne dokumentacije je vrlo često jedina zaštita od prekršajnih kazni, koje mogu finansijski unazaditi vaše poslovanje, nekad ga i gotovo uništiti.

Uspostavili ste saradnju sa izvrsnim klijentom, fokusirali se na kvalitet proizvoda/usluge, širenje saradnje, ugovaranje naknade, posao je završen, klijent je zadovoljan, čekate plaćanje – ali u svemu tome niste stigli napraviti ugovor ili izdati račun – otvorili ste rizike npr. sa poreskog aspekta (eventualni rashodi vezani za obavljeni posao, naplata bez izdatog računa ili dokaza za prihod i sl.), sa poslovno-ugovornog aspekta (klijent kasni sa plaćanjem ili plati manju naknadu, mogućnost uspješnog utuženja opada zbog nedostatka dokumentacije) i sl.

Budite ažurni i disciplinovani!

» Pratite propise!

Kao što ćete pratiti tržišne novitete relevantne za svoje poslovanje, tako je apsolutno neophodno da pratite relevantne propise kako bi vaše poslovanje ostalo usaglašeno sa zakonima. Ovisno od djelatnosti koju obavljate, možete biti podložni više ili manje reguliranom setu propisa – bitno je da vodite računa koji propisi su primjenjivi na vas, da li je bilo promjena u zakonskim i podzakonskim aktima, koje promjene utiču na vas i u kojoj mjeri.

Većina propisa nakon što se izmjene, ostave određeni period prilagođavanja za postojeće subjekte, ali se u praksi često dešava da rokovi za prilagodbu brzo proteknu a vi niste harmonizirali svoje poslovanje.

» Zaštita ličnih podataka

Tema zaštite ličnih podataka je aktuelna u EU već nekoliko godina, a BiH ima u velikoj mjeri usuglašenu regulativu. Provjerite koje su vaše obaveze u ovoj oblasti – ako imate zaposlene, ako su vam klijenti fizička lica čije podatke prikupljate, ako poslujete preko online-alata – osigurajte da ste ispoštovali svoje zakonske obaveze, jer u protivnom možete biti izloženi velikim novčanim kaznama!

» *Tretman različitih modaliteta poslovanja od trećih lica*

Iako pitanje tretmana od strane poslovnih i javnih subjekata možda ne predstavlja ključni faktor u odluci koji oblik obavljanja djelatnosti odabrati, činjenica je da pomenuti tretman može imati uticaj na operativni aspekt.

Na primjer, DOO i samostalna djelatnost nemaju jednak tretman od strane većine banaka u BiH. Tako će registrovana samostalna djelatnost i obrt/SP najčešće biti svrstani u pravna lica, ali neće uživati iste pogodnosti, npr. po pitanju dostupnost finansiranja, definiranja kreditnog rejtinga i sl.

» *Osiguranje od odgovornosti*

Osiguranja od odgovornosti (odgovornost za eventualnu štetu prouzrokovanu obavljanjem rada) u BiH još uvijek se razvija. Iako osiguravajuće kuće na tržištu nude različite oblike osiguranja od odgovornosti, činjenica je da je u praksi relativno mali broj osoba koje obavljaju neku djelatnost i istovremeno pribave odgovarajuće osiguranje od odgovornosti. Naravno, jedan od razloga je i troškovna strana, međutim čini se da je ipak primarna odrednica izostanak uobičajene poslovne prakse u kojoj osiguranje predstavlja stavku bez koje se ne bi trebalo. Neovisno od nekoliko situacija u kojima je zakon primorao osobe koje obavljaju profesionalnu djelatnost da imaju obavezno osiguranje (npr. advokati, notari), još uvijek se radi o slobodnom odabiru.

Tako se na tržištu mogu naći proizvodi poput osiguranja koja se odnose na profesionalnu odgovornost, osiguranje od odgovornosti menadžera, osiguranje od odgovornosti iz upotrebe proizvoda...

Stoga, prilikom odabira forme obavljanja djelatnosti, preporučljivo je razmotriti i da li pribaviti osiguranje od odgovornosti i u kojoj mjeri je isto dostupno na tržištu u odnosu na vrstu djelatnosti koja se obavlja. Ako obavljate profesionalnu djelatnost, i odlučite se za obrt/SP – obzirom da vlasnik obrta odgovara za obaveze cjelokupnom svojom imovinom, čini se mudrim osigurati se i koliko je moguće ograničiti potencijalan negativan uticaj na privatnu imovinu. Ako se odlučite za DOO, i imate ulogu menadžera u svom DOO, iako nemate ličnu odgovornost za obaveze DOO, također se čini mudro osigurati se od odgovornosti menadžera.

Preporučuje se da prilikom formiranja svog business plana, razmotrite i ove rizike na kompletan koncept, uvažavajući specifičnosti forme obavljanja djelatnosti, kao i svakako raspoloživa sredstva. Kao i uvijek, gotovo je nemoguće isključiti sve rizike, ali je potrebno trezveno i kalkulirano pristupiti njihovoj procjeni.

TROŠKOVI ZA TAKSE ZA REGISTROVANE DJELATNOSTI

» RS

U entitetu RS obaveza za samostalne preduzetnike se ogleda i u plaćanju dvije vrste taksi i to:

- **KOMUNALNA TAKSA** – iznos komunalne takse se razlikuje od grada do grada/opštine, jer iznose istih donose gradske ili opštinske vlasti. Pa su tako iznosi najskuplje komunalne takse tiču djelatnosti iz oblasti nafte i naftnih derivata (600,00 KM), a najjeftinije tiču djelatnosti poljoprivredne proizvodnje (60,00 KM).

Komunalna taksa za obavljanje djelatnosti računarskog programiranja a Banja Luci iznosi 360,00 KM godišnje, a plaćanje se može obaviti u maksimalno dvije rate.

- **REPUBLIČKA TAKSA** – iznos republičke takse se obračunava po registrovanoj djelatnosti, jednom godišnje. Tako npr. za djelatnost računarsko programiranje iznos takse iznosi 50,00 KM

Photo by: Pexels

» FBiH

Komunalna taksa ili taksa na istaknutu firmu se obračunavala na osnovu registrovane djelatnosti, te lokacije/zone u kojoj je sjedište obrta/firme. U 2022 godini, donesene su nove odluke koje urešuju visine komunalnih taksi po općinama u FBiH, a zajedničko svim odlukama je da su privredni subjekti oslobođeni plaćanja komunalne takse ako veličina table za istaknutu firmu iznosi 200x300 mm.

Primjer odluka o visini komunalnih taksi u Kantonu Sarajevo možete pronaći na ovom linku [Republička taksa u FBiH nije određena zakonom, te se ista i ne obračunava.](#)

SUGESTIJE/SMJERNICE U ODNOSU NA VAŠE ODLUKE

1) POSLOVNA ODLUKA DA LI PLAĆATI DOPRINOSE ILI NE

» Ako je odgovor DA odluka se manifestuje u smanjenju budućeg rizika lične sigurnost (materijalne kroz penziju ili zdravstvene kroz liječenje u javnim bolnicama)

» Ako je odgovor NE postoji veći rizik lične sigurnosti u budućnosti (za umanjene rizika predložimo opciju plaćanja životnog osiguranja, te dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja)

2) POSLOVNA ODLUKA DA LI ŽELITE ZAPOŠLJAVATI RADNIKE/ŠIRITI POSLOVNU IDEJU

» Ako je odgovor DA, predložimo da idete u formalizaciju poslovanja

» Preporučujemo registraciju obrta (kao osnovno ili dopunsko zanimanje) ako niste sigurni u ukupni domet svog business plana, identifikovali ste značajne rizike u plasiranju svoje business ideje i potreban vam je „testni period“ – obrt/SP je fleksibilnija opcija koja Vam omogućava lakšu prilagodbu ili čak povlačenje s tržišta

» Preporučujemo registraciju DOO ako Vaša poslovna ideja zahtjeva više kapitala – primarno putem eksternog finansiranja bilo kod finansijskih institucija, grantova, ili investitora. Primjera radi, u „start-up“ svijetu, investitori često očekuju učešće u vašem poslovanju, pa ako imate registrovan DOO možete lakše nuditi formalizaciju učešća koje će mnogo jednostavnije definirati tzv. „enter/exit“ opcije (procent vlasništva investitoru sa definiranim procentom učešća u dobiti, ograničen vremenski period, definiranje procesa odlučivanja i sl). Jednako tako želite ići odmah globalno, a

ne isključivo lokalno, predložimo registraciju DOO zbog ozbiljnijeg dometa i percepcije izlaska na tržište.

» Ako je odgovor NE ostanite freelancer/hobista jer želite isključivo svojim ličnim radom da ostvarujete prihode

3) POSLOVNA ODLUKA DA LI SU VAŠI KLIJENTI IZ INOSTRANSTVA ILI SA LOKALNOG TRŽIŠTA

» Ako su klijenti iz inostranstva, i nemate ambiciju da tražite nove klijente/da razvijate poslovnu ideju već ste zadovoljni sa trenutnim poslovnim aktivnostima/prihodima predložimo da ostanete freelancer.

» Ako su klijenti sa lokalnog tržišta, a ne želite da registrujete djelatnost jedini vid ostvarivanja prihoda je putem ugovora o djelu/autorskim ugovorom. Sa druge strane ako registrujete obrt sa istim tim klijentima možete nastaviti poslovnu saradnju kroz izdavanje faktura, pa tako možda i ubrzati proces naplate svojih usluga, ubrzati proces pronalaska novih poslovnih partnera/klijenata, a možda i najbitnije kreiranju sopstvenog branda.

4) POSLOVNA ODLUKA O VREMENSKOM PERIODU BAVLJENJA POSLOVANJEM/BIZNISOM

» Ako nemate već određeni vremenski period koliko ćete se i sa kojim biznisom baviti, želite samo povremene poslove nije nužno da imate registrovanu djelatnost

» Ako imate unaprijed dogovorene poslovne/partnerske ugovore, želite se baviti djelatnošću koju ste odabrali na duži period bez prestanka (smatrate da Vaša ideja ima tržišnog potencijala) predložimo da registrujete obrt ili ako za Vašu poslovnu ideju imate potencijalne investitore (a Vama treba dodatni kapital) predložimo da registrujete DOO.

» POSLOVNA ODLUKA O KONTINUIRANIM PODUZETNIČKIM PODUHvatIMA

Vaša poduzetnička priroda rezultira brojnim business idejama, i ne vidite sebe da se vežete za određenu djelatnost ili određenu ideju dugoročno. Interesuje vas start-up svijet, u kojem unovčavate ideje koje ožive kroz start-up, ali ih poslije prodajete zrelim tržišnim igračima. U ovom slučaju, preporučujemo registraciju DOO jer je isti mnogo lakše prodati. Mehanizmi za prijenos vlasništva nad DOO su daleko razvijeniji i ovu opciju čine otvorenijom za domaće i strane zainteresovane učesnike na tržištu, a Vama lakši izlazak i posvećivanje novoj business ideji.

 MarketMakers
CATALYST FOR CHANGE

Ovaj projekat je podržan od Vlade
Švicarske kroz aktivnosti projekta MarketMakers.

Implementirano od:

